

5 Απρ 2024

Ομιλία Αντώνη Γλυτζουρή

Καλησπέρα σε όλους και όλες! Καταρχάς θέλω να ευχαριστήσω θερμά το Σύλλογο για την τιμή που μου κάνει. Έπειτα, να ομολογήσω ότι νιώθω πάρα πολύ άβολα που θα περιαυτολογήσω και μάλιστα δημοσίως. Εννοείται πως δεν μου 'χει ξανατύχει. Ωστόσο, έπεισα τον εαυτό μου να απευθυνθώ σε σας ελπίζοντας να πω κάτι χρήσιμο σε συμπάσχοντες και μη – αλλά και στον εαυτό μου.

Νεανικό Πάρκινσον λοιπόν. Εκδηλώθηκε πριν 17 χρόνια, πριν καλά-καλά κλείσω τα 42. Γιατί; «Λαχείο!» αυτό λες και προχωράς: «σ' άλλους λείπει η ινσουλίνη, σ' άλλους πάλι η ντοπαμίνη». Δεν είναι ακριβώς το ίδιο, βέβαια, αλλά, στο φινάλε, μήπως δεν ισχύει αυτό που λέει ο Μαλβόλιο σε μια ξεκαρδιστική σκηνή της σαιξπηρικής κωμωδίας *Δωδέκατη νύχτα*: «Τυχερά είναι όλα, όλα θέμα τύχης». Επειδή, όμως, στη Θεά Τύχη αρέσει η αστάθεια, οφείλω να ομολογήσω πως μου 'χει ρίξει και αρκετές καλές ζαριές: λαχείο το Πάρκινσον, λαχείο όμως κι η καλή μου και τα παιδιά μου – χωρίς αυτούς δεν θα ήμουν ο ίδιος· ίσως ούτε και το Πάρκινσον. Λαχείο επίσης οι αλληλέγγυοι συνάδελφοι στο Τμήμα Θεάτρου του Α.Π.Θ. καθώς κι οι λίγοι φίλοι που 'μειναν πιστοί. Λαχείο οι φοιτητές κι οι φοιτήτριες στο αμφιθέατρο που στρέφουν την πλάτη στο Πάρκινσον, μαζί τους κι εγώ, για να κάνουμε τη δουλειά μας. Κι ακόμα, λαχείο ο προπονητής μου, Δημήτρης Αντρίκος, φρέσκο μυαλό με όρεξη για παιχνίδια και πειράματα. Λαχείο, πάνω απ' όλους, η γιατρός μου, Μαίρη Μποσταντζοπούλου, διαθέσιμη πάντα, μάχιμη πάντα, γενναιόδωρη πάντα. Με τόσες καλές ζαριές κρίμα κι άδικο να μιλά κανείς για κακοτυχία.

«Σαν πολύ ωραία δεν μας τα λες κύριε Καθηγητά;» ακούω μια σιγανή φωνή να μου ψιθυρίζει. Από κείνες που καταβάλεις κόπο να τις ακούσεις μέσα στον καθημερινό θόρυβο. Γιατί, το να προσπαθήσει να αποδεχτεί κανείς αυτό που τού 'λαχε είναι η μισή αλήθεια. Η άλλη μισή βρίσκεται στο τι κάνει μετά. Αν δεν είναι τόσο εγωιστής ώστε να τα παρατήθει, υπάρχει μία μόνο επιλογή, μονόδρομος – κοινός για όλους τους θνητούς, παρκινσονικούς και μη-παρκινσονικούς: η ευδαιμονία. Η τύχη, λέει ο Αριστοτέλης, είναι μεν αναγκαία αλλά δεν στηρίζεται σ' αυτήν η ευδαιμονία. Οι αποφασιστικής σημασίας ενέργειες

για να είναι κάποιος ευδαίμων είναι οι σύμφωνες με την φρόνηση. Αυτές είναι οι πιο σταθερές και αν η ευδαιμονία βασίζεται σ' αυτές θα 'ναι κι αυτή σταθερή. Οι κακοτυχίες μπορούν, φυσικά, να την συνθλίψουν. Ακόμα και τότε όμως, συνεχίζει ο Αριστοτέλης, η όμορφη συμπεριφορά σκορπάει τη λάμψη της όταν υπομένει κάποιος καρτερικά τις δυστυχίες και – ας το προσέξουμε λίγο αυτό – πράττει πάντοτε το καλύτερο μέσα στα εκάστοτε δεδομένα. Τουτέστι δεν υπάρχει καμιά απολύτως συνταγή.

«Μας φώτισες», μου ψιθυρίζει ειρωνικά η λεπτή φωνούλα. Επιμένω. Κακά τα ψέματα: το τι μπορείς να κάνεις προσδιορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το περιβάλλον σου: την κοινωνική σου τάξη, την παιδεία σου, την ανατροφή σου. Ως προς αυτά ανήκω μάλλον στους προνομιούχους: έχω δουλειά (διόλου αυτονόητο), έχω μόνιμη δουλειά κι έναν κάπως αξιοπρεπή μισθό (αυτό κι αν δεν είναι αυτονόητο) κι ακόμα σπανιότερο: αγαπάω τη δουλειά μου. Μ' αυτά τα δεδομένα, λοιπόν, πριν 14 χρόνια, πήγα στο πρώτο ραντεβού με τη γιατρό μου στο γνωστό σκοτεινό υπόγειο του Παπανικολάου. Εκεί μυήθηκα σταδιακά στην αντιστασιακή οργάνωση: Χ.Υ.Κ.Α. = Χάπια, Υπομονή, Καλή διάθεση, Άσκηση. Με τα Χάπια ΟΚ, τύπος και υπογραμμός· με την Υπομονή και την Καλή διάθεση μάλλον δεν θα το περνούσα το τεστ: μια ζωή βιαστικός, πιεσμένος, ανασφαλής· ο ιδεότυπος του άγχους. Για τον ίδιο λόγο όμως προνοητικός, οργανωμένος, πειθαρχημένος και κάτι ακόμα: με μια δόση αυτοσαρκασμού, ικανή για να γελάω με την κατάστασή μου, σχετικά εύκολα, ακόμα και στα δύσκολα. Με αυτά τα δεδομένα, που θα 'λεγε κι ο Τέλης, τι επιτάσσει η φρόνηση για να βρω, τρομάρα μου, την οδό της ευδαιμονίας; Που θα μπορούσα να βασιστώ; Όλες, μα όλες οι επιστημονικές έρευνες έδειχναν προς μια κατεύθυνση, μια σταθερή αξία. Άσκηση, άσκηση, άσκηση.

Κατάπια αρκετές ήττες: από δημόσια κολυμβητήρια που μ' έδιωξαν κακήν κακώς μέχρι δημοτικά γυμναστήρια που μού ανακοίνωσαν με επιτηδευμένη ευγένεια ότι είχαν κλείσει οι θέσεις συμμετοχής. Κινήθηκα λοιπόν προς την Άπω Ανατολή: ρεφλεξιολογία, γιόγκα, τσί-τσι, τσι-γκονγκ, σιάτσου, κινέζικα βότανα, βελονισμό, μέχρι και κουνγκ-φου. Ορθολογιστής μέχρι αηδίας, δυσανασχετούσα σφόδρα με τους μεσημβρινούς, τα ενεργειακά κέντρα και τα τσάκρα. Παρ' όλα αυτά, γνώρισα τη σημασία της αναπνοής και του ρυθμού, έμαθα να παρατηρώ το σώμα μου, να σέβομαι το Πάρκινσον, και κυρίως να του δίνω χρόνο για να εκφραστεί. Ένιωθα όμως ότι χρειάζομαι κίνηση, δράση, action που λεν και στο

χωριό 'μ. Δύο ταξίδια στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Πάρκινσον στη Βόρεια Ιταλία μ' έκαναν να συνειδητοποιήσω (με αρκετή δόση κυνισμού) κάτι απλό: η κίνηση γεννά κίνηση ενώ η στασιμότητα σε βουλιάζει στην ακινησία, στην ανημποριά, στην κατάθλιψη, στην εσωστρέφεια. Ακόμα και το σώμα μου, μονίμως κυρτό, σε καμπτική στάση, απεικόνιζε με την κύφωσή του την πιο μεγάλη παγίδα της πάθησης: την απάθεια, την αδράνεια που σε βουλιάζει γλυκά στο 'μέσα', σε βυθίζει βολικά μέσα στις σκέψεις σου, μέσα στις αναμνήσεις σου, μέσα στις φαντασιώσεις σου, μέσα στο σπίτι.

Έπεσα σε κινούμενη άμμο. Ο χαμός μιας φίλης από καλπάζοντα καρκίνο σε συνδυασμό με μια γερή γρίπη με καθήλωσαν μερικές βδομάδες στο κρεβάτι: πλήρης ακινησία. Έπρεπε να θέτω σε λειτουργία το μικρό μου δαχτυλάκι, μετά τον παράμεσο και το μέσο κι έπειτα το δείκτη και τον αντίχειρα για να ενεργοποιώ σταδιακά, μετά από πολλή ώρα, το υπόλοιπο σώμα μου. Η αριστοτελική ευδαιμονία άφαντη, δεν εντοπιζόταν ούτε με GPS, που λεν και στο χωριό 'μ. Ένωσα όμως στο πετσί μου ότι η ντοπαμίνη δεν φύεται από μόνη της αλλά παράγεται. Με λίγα λόγια πρέπει να δουλεύει κανείς γι' αυτήν every single day που λεν και στο χωριό 'μ – και, φυσικά, να τρώει καλά, να κοιμάται καλά και να παίρνει τα χαπάκια του στην ώρα τους. Μεροδούλι-μεροφαί.

Οπότε; Φτου κι απ' την αρχή άσκηση. Σταθερή αξία, είπαμε. Αυτή τη φορά όμως την προσάρμοσα στα δικά μου γούστα. Σκέφτηκα πρακτικά: ποιο είδος άθλησης ευδοκιμεί σ' αυτή τη χώρα ιδίως λίγο πριν ανοίξουν τα μπιτσόμπαρα; το γυμναστήριο της γειτονιάς φυσικά. Τόση στραβομάρα όλ' αυτά τα χρόνια; Έκτοτε, έχω το γυμναστήριο όπως ένας θρησκόληπτος την καθημερινή του προσευχή όπως το πρεζόνι που πρέπει να πάρει την ημερήσια ντρόγκα του. Για να μην τα πολύ-λέω, το 'να έφερε το άλλο, και ο υποφαινόμενος μυήθηκε στο Powerlifting – ή Δυναμικό Τρίαθλο που λεν και στο χωριό 'μ. Ασκούμαι εδώ και δυο χρόνια στα Deadlifts. Κατέβηκα, μάλιστα, σε αγώνες στην Αθήνα και συμμετείχα στο παγκόσμιο πρωτάθλημα στη Ρώμη το φθινόπωρο που μάς πέρασε. Τα ευεργετικά αποτελέσματα είναι αισθητά στην ενδυνάμωση του σώματος, στο πώς στέκομαι και περπατάω, στο συντονισμό των κινήσεων, στη συγκέντρωση, την αναπνοή, στις αντοχές μου. Πέρα από αυτό όμως, τα Deadlifts με δίδαξαν κάτι ακόμα: ότι η ντοπαμίνη δεν παράγεται μόνον από την άσκηση αλλά και από την εκπλήρωση ενός στόχου, από την προσδοκία σε συνάρτηση με τη στιγμή της επιβράβευσης: τη μαγική εκείνη στιγμή που σηκώνεις τη μπάρα. Τη στιγμή εκείνη

έχεις την αίσθηση ότι προσπαθείς για κείνο που λέει ο Ελύτης: «ένα άλμα πιο γρήγορο από τη φθορά».

Την ίδια περίπτωση αίσθηση αποκόμισα όταν εκπληρώθηκαν δύο άλλοι στόχοι που έθεσα τα τελευταία χρόνια. Ο πρώτος είχε συλλογικό χαρακτήρα και αφορούσε τη συμμετοχή μου σε μια θεατρική παράσταση όπου, μεταξύ άλλων, έπαιζα τον ρόλο ενός Παρκινσονικού σε λεωφορείο του ΟΑΣΘ (γάντι ο ρόλος πολύ γέλιο). Η εκπλήρωση του δεύτερου στόχου ήταν πολύ πιο μοναχική περιπέτεια και εκτυλίχθηκε σε πιο μεγάλο βάθος χρόνου: αφορούσε τη συγγραφή δυο βιβλίων στην ερευνητική περιοχή μου. Και η μπάρα και το θέατρο και η έρευνα μου χάρισαν στιγμές ευδαιμονίας.

Ακούω πάλι την ίδια, γνώριμη πια φωνή, να μου γκρινιάζει: «Αρκετά με την ευδαιμονία Γλυτζουρή! Το τερμάτισες». Μάλλον πως έχει δίκιο. Όσοι κι όσες βρίσκονται σ' αυτήν την αίθουσα γνωρίζουν πολύ καλά πως, ζώντας με το Πάρκινσον, οι δύσκολες στιγμές είναι μάλλον οι πιο πολλές, πως οι απώλειες είναι οι περισσότερες, πως όσο κι αν ανακουφίζουν τα παυσίλυπα του Σαίξπηρ, του Αριστοτέλη ή του Ελύτη, το παιχνίδι του εκφυλισμού και της φθοράς είναι από χέρι χαμένο. Ξέρω πολύ καλά ότι τα δύσκολα έπονται, ότι, όπως φαίνεται, η πάθηση θα επικρατήσει. Και λοιπόν; Αυτή είναι η δουλειά της. Κι εγώ, προσπαθώ να κάνω τη δική μου χωρίς να έχω ιδέα πώς ακριβώς θα τα φέρω βόλτα αύριο. Τις πιο πολλές μέρες έχω την αίσθηση ότι περπατάω σ' ένα κατασκότεινο μέρος κρατώντας στο ένα μου χέρι ένα κερί ίσα ίσα να μην σκοντάψω και έχουμε άλλα ντράβαλα. Με το άλλο μου χέρι, με πολύ κόπο, είναι αλήθεια, μαθαίνω να κρατάω το δικό σας. Ενδεχομένως, αυτή είναι και η πιο δύσκολη πρόκληση. Γιατί, ανεξάρτητα του τι κάνει ο καθένας μας, χωρίς αλληλεγγύη είμαστε καταδικασμένοι να ζήσουμε σε συνθήκες βαρβαρότητας. Σε κάθε περίπτωση πάντως, θα χάσουμε που θα χάσουμε το ματς ας βάλουμε και κανένα γκολ να το χαρούμε. Οπότε, με αυτά τα δεδομένα, μια τελευταία κουβέντα φίλοι μου: *move your ass* που λεν και στο ...